

MWANDJOLELE

P. MW. MUHOMBA

MWANDJOLELE

Mwaambelwa P. Muhomba

OLUDHIMBA

Dhimba Bible Translation and Literacy Project

2011

Dhimba Bible Translation and Literacy Project

**Published by
DHIMBA BIBLE TRANSLATION
& LITERACY PROJECT
PO BOX 129
OPUWO
NAMIBIA**

ISBN: 978-99916-767-8-4

ODHONTENGANDAKA

MOTjeelengela mwa li omulumentu
omutjamusinya nguu tiwa oNtungu. Ntungu wa
li nondele ye umo omudhantu nguu tiwa
oMwandjolele.

Mwandjolele wa li a ingonekwa kuihe, mena
lyokutya wa li omuntu wovilinga. Mwandjolele
wa li nepanga lye lyopothingo Tweupinga.

Mwandjolele naTweupinga hiva kulu, va ka
undapele pamo omaunda awo kOmpata.

****

Modhombula dha lukulu mOtjeelengela motjilongo tjaMbalasele, mwa li omulumentu omukwampumba nguu tiwa oNtungu. Ntungu wa kupile omukadhintu we omukwamukeya nguu tiwa oTwakaakevinda.

Ntungu naTwakaakevinda nahi kava talele ovantu kotjiteni, nahi kava yandja ko naa vatya uluu. Ntungu nomukadhe va li ovantu mbava tungwa nawa womithika omiwa, ovantu woku dhiwa po nawo.

Ovantu mboka mbave hole okulya omangunde, nahi ve ke e tha movyuunda vyaNtungu, mena lyokutya ombumbi nahi poyaNtungu opo i lala.

Twakaakevinda omumampukumale ngahaa kutilwa ntana yomuthona, wa li ongundja. Mbahave tji i okuyongama, nahi kave na mbula ndji hava ka kopa kovindhi vyomuthuko wokOkawinga komakaya.

Ntungu naTwakaakevinda va kala odhombula odhingi molukupu lwawo ahave na tja ondele noumo. Ovantu vamo mOtjeelengela va kala ava dhanena kombanda yaNtungu naTwakaakevinda, mena lya hihava yumuka.

Ntungu naTwakaakevinda va kala vala ave ve yaka ondaka ontalala “ Mbyoka ovilinga vyaKalunga, havyomuntu nokanunu.”

Hiku tiwa tuu Kalunga ka li yetha nguu lya etele,

Twakaakevinda wa ka ninga omuṭimba, he lipa omwenyo ondele omudhantu.

Ntungu wa li ae hulukwa unene. Wa ninga otjipito otjinene tjelukwa, wa heela ovalalanganda ve, omuhoko nomapanga e, ve ye kelukwa. Ondele hengu Ntungu we mu luka Mwandjolele, mena lyokutya ovantu vamo mboka mbahava tila ouye, nahi va yuhala amava dhanene kombanda yaNtungu naTwakaakevinda.

Motjipito hehi tjelukwa, Ntungu wa li ae li teyele po. Owonki ve li pelelwe, owomaluka va li amava lakula. Mboka nahi mbava dhanena kombanda yaNtungu naTwakaakevinda, va li amava hala okuhita mohi ngovimbombohi, kohoṅi nokolukundo.

****

Ntungu nomukadhe Twakaakevinda nahi ve na omana awo ngave li ithana. Ntungu wi ithana omukadhe, Mulewokokawinga. Ye Twakaakevinda wi ithana omulumentu we, Muthiaahitjata.

Ntungu wa li omunongo, nahi wi imba ondjongo notjiluka, ye u hika otjihumba. Ye wa li wo oholwa, andaa mOtjeelengela mu na otjipito, atjaa Ntungu kemo, otjipito katji loo.

Etango limo mokati komutenya, Ntungu wa li aa ombo momutala we mo ye, otjo ma hiki otjihumba tje, tainkolo Mulewokokawinga ame i lyata, melimba lye. Ntungu momutala we, wa li ama hiki otjiimbo

tjaMulewokokawinga hitji tyaa: “ *Temboyeumbo ka li omavele omalulu.* ” Mulewokokawinga otjiimbo hehi nahi u tji hole unene.

Hiaa tee odhongodhi hima dhi tompola, hai mo ha tyaa: “ Muthiaahitjata! Nyoo ku yuhalele po tjiveli?” wa yumanene tji iya? elo mba mana okuteleka, me eta napano ovikulya u lye. Hó imbi uke nyahoka montjoketha ovayaKalunga.”

“ Mulewokokawinga, hó ndo i mokupopya, kompuka kwa tji olule, eta ovithima ndji lye, ku yuvite okutya oluyandja lwandje malu ononona kondjala?

“Iya nahi mba ngala mba yumbuko tuu okambulunga, wa mana ae?” “Mba mana ne ya nuwa po kodhongendi ndhaa mbadha kolumbo”. “Iya haku yandja koye maku ku dhipaetha kondjala”.

“Iya nge ninge vi Mulewokokawinga, ngundhe kwa tiwa ongendi kai twaelele otjiwa tjongombe?.

Etango ndyoka Mulewokokawinga ovithima wa li ae vi lyata nawa. Wa li wo aa telekele omulumentu we onkondombolo, ndjaa li aya monoka nawa mohumbi.

Mulewokokawinga wa tjukulila otjihukulwa pondilwa, ha hukulile onkondombolo aihe mombiyona, ha eta ovikulya mekolo lyaNtungu ha tyaa: “ Muthiaahitjata, hoovyombi ngatu lye.”

Ntungu hiaa vandamene mombiyona, mu na ontwedhi yonkondombolo ndjimai wengauka kohi yongundi. Ntungu wa uta okuŋina omate, mokonda va ningi omatango nonkatu.

Ntungu hiaa himi mo odhonkanko ndatu ha tyaa: “Iiya, otjotji hole omwenyo hehi. Mo nŋi palukitha ovikulya nahi mbindji lya moMusambe wodhondona.”

Vakwanamatwi! Mulewokokawinga ha utu okuyola, he ... hee ... heeee! ..aayewo!. “Muthiaahitjata, mbeku heela ae okutya ndji muthuko watjatjili, mba dha kOjtjandi Tjakavaya kovathuko ovawa kovadhantu omalenga, napano hapo mpoo, mo tometha otjitapi?.

Ntungu hai mo: “ Aai, ndino wa teleke namusinya, mbika havyo ku pewa odhongendi hendhi ndhii lalaela hempa, muhuka kaa dhi yetha po uke hempa”.

“Elo apehe otjo ndji teleka ae nyahoka Muthiaahitjata! ngatu lye vala tjiveli, nŋe otjoma tu tompola, mpe ovampongo mave ya, ohuhwa yetu ahama tu ili nawa”.

Wa hee, nditwa *ungumana mava hateke*, oko ve li vala koŋima yolumbo hoka mave ya napano.

Himava li, Twakaakevinda otjoma kolo Mwandjolele okamuhole. Mwandjolele poluvedhe ndoka nahi u palata.

* * * *

Mwandjolele wa li ae holwe kuihe naina unene, nkwai ohiaa li ongunga. Ntungu naTwakaakevinda ondele yawo hiaa utu okupungulula, va uta oku mu heela noku mu longa odhonteto dhOvadhimba hiaa thele okukala monkalamwenyo ye.

Ntungu nomukadhe va li neteku ewa. Ondele yawo Mwandjolele kave mu tekulile eina lyange, ngovanene vamo hiva tekula. Ntungu ama popi naMwandjolele apehe u mu heela ama tyaa: “ Dhi kwatelwa ka dhi landelwa omupika.” Ntungu wa mona okutya ondele ye hima kulu, oye me mu ya kudha ko kovipako, ke na uke ngwee li u na.

Mwandjolele nahi ae ya pomaṭiwa aMulewokokawinga u lambelwa kelao, ye nahi Mwandjolele ka pelethwa oluvale.

Mwandjolele wa uta okulitha ovipako vyawo noku vi ongolola, tainkolo ae li omununu. Hiaa huntuka ko uke, ha utu okutetethwa omiti, okuumba, okulima noku undapethwa ovilinga vimo uke vyomonganda.

Okudha mpoka Mwandjolele ha longoka ovilinga avihe vyomoyawo. Wa uta okuundapa otjilinga atjihe hitja thele okuundapwa kuye. Mwandjolele ka heelwa uke okutya nga undape tji, omwene u linongela nomutima we, ye u undapa ovilinga nomutima mbwaa kohoka.

Mwandjolele wa li aa lungama ye wa li nompopitha.
Mwandjolele ae ya pomunene, u kala pohi ha
yuhalekwa. Ovanene nodhondele wopotjilongo tjawo,
va li ave mu hole unene, mena lyokutya wa li aa
tumbaleka omuntu auhe.

Mwandjolele wa kula onkengela, ye wa li
nodhondunge. Wa li ae i odhontento dhOvadhimba
mena lyokutya wa kula aa longwa odhondunge kuihe
noku ina pelao, etango alihe.

* * * *

Etango limo tainkolo ongandha ahai ya popya, Ntungu we linyenga ha itha otjihumba tje, ha utu oku pompola odhongodhi. Omukadhe wa li ama teeleelele momala.

Ntungu wa li ama hiki otjiimbo hitji tyaa: “ *Twa ka talele Tjekomo, ondu ndjaa kenda Oluvango.*” Ntungu motjiimbo tje hehi wa li ama imbi wo ekula lye omutjamusinya omukwawo nguu kala kOtipa, nguu tiwa Mbisiyamukaku.

Mbisiyamukaku wa li epanga lyaNtungu lyopothingo. Ntungu naMbisiyamukaku va pita motjuumbo tjimo, wo hava ka undapa koMusambe aveevali, movilinga vyokutanda ombisi. Mbisiyamukaku okwee lilukila ena hendi, mokonda nahi u litanga ama tyaa: “ Aame Mbisiyamukaku ndjii nyetela omungwa. “Ena lyaMbisiyamukaku lyopelao oMwampuhila.

Ntungu wa li ama pompola odhongodhi otjatjili, wa li ama imbi hinyehi:

*Panga lyandje, panga lyandje.
Twe ya okutala Tjekomo,
Ondundu ndyaa kenda Oluvango.
Mukaku wambisi,
Momusambe wodhondona.*

*Ngatu ende ngatu ende.
Ndji ku twale koyeni,
Kombwaa Kundjele.
Komilunga kuTjompala.*

Kukaina maleva,

Ovaŕita wodhontana otjo ya mana okuholeka.

Mulewokokawinga hiaa tee Muthiaahitjata hima vindula odhongodhi ha tyaa: “ Iya nyoo otjitji endjomba hilya loo ouŕiku, ihaa Mwandjolele?”

“Aai Mulewokokawinga kape na tja, me hala vala nkwai okutjuŕa odhondambo dhetu odhonkulu.” Limo ndimba lala nalyo montulo yandje hoolyondi: “Muhukanankela me hala okuya kOŕtjipa koyaMwandjendavi, mba thithile ko outana wandje. Me hala ndjika tale okutya oko u li ne omutenya wa twala.”

Oŕtjkwawo mba loto hamunkwentu Mbisiyamukaku, katiwa tu li naye pelunga lyaMusambe ama nkangele odhohi nahi ndhi tu lya koMusambe, ndhii tiwa Casusu. Mbe li pula okutya hime i kOŕtjipa, me tji ka lala poye, tu tji ka yolayole po kanunu nahamunkwentu, twe li yetha omatango.

“ Eenduu, ame mba tya kulalele, wa lala amo kwaa kwaa ngondjimbi, amo lili ngombwa ihuna, okutya nani wa dhimbaluka omudhantu wokOmbwaa Kundjele, Mbisiyamukaku ndjii nyetela omungwa?”

“ Nani u tyaa nge imuke po ndji ka hutule, u ningilwe omungome, omuntu womunene ka ende mawoko, he ngala ovilya hi na vyo omuthuko watate ngumba dha kOŕtjandi Tjakavaya.”

E! Muthiaahitjata, hende nina omate. Omatango henga

naame ndji na ndindji lala nalyo montulo. Ondele hengu Mwandjolele kaku lile nyahi? Ame ndji lwete okutya onawa ndaile a taendhelwe onkatu.

Ame me tya pamo kOtjipa oko ku na ovatjitwa, ove ngumo i nahoka ndaile wa ka talelela ko omukadhona nguma thevelwa ondele yandje. Mena lyokutya ame kovakadhona vaTjeelengela hiya twaa ko onkuṅa nawa.

Ntungu hai mo, “ Mulewokokawinga, we li pula vala ngaame. Ame himatji ntwala koyaMwandjendavi, naame mba mono okutya Mwandjolele wa kulu. Ame mbulandjino me hala okuyowola Mwandjolele. Ovatjipa mbula ndjino va lokwa nawa, me hala oku ka tala koyaMwandjendavi pamo omukwetu u na ko ontana yoku yulikilwa ondele.”

Hika hiwa popi ouhunga nokantu, hime dhimbi nokanunu. Omapanga novatjitwa avehe va lalela mouye waTjipa.

Ame me hala ondele yandje a kupe omukadhintukadhintu, hengunya ngwaa dha modhongundja, hime hala a kupe hembra owo ku tila okulima, a ka ṽe kondjala. KOtjipa mbe li uṅa ko, ku na odhondele wodhondunge, naame oko me hala ako tu tji thathata.

* * * *

Omuhuka omunene hikwa tji, Ntungu wa ithana Mwandjolele kondjuwo yawo. Mwandjolele hiee ya mondjuwo yovanene wa kala poho, ha pindulwa.

Ntungu hai mo ha tyaa: “Tjiveli, ame ndji na omutenge potjipepe, komuhuka hima kutji me i kOjtjipa. Me ku thii ponganda nanyoko. Ove wa ningi omulumentu. Onganda me i thii momawoko oye. Omulumentu awa thiwa ponganda oku tala ovipako. Kala amo yongola ovipako noku vi hititha etango alihe. Ame hume i okokule, ko kokule kaku li lawa.”

Mwandjolele ha vandhipaleke ihe ha tyaa: “Taa ho kala notjiho unene novipako, povipako ame opo ndji li me kondjo ndji takamethe ovipako avihe.”

Mulewokokawinga hai mo ha tyaa: “Muthiaahitjata! ame ndji lwete okutya ondaka yoye hendji ndji u popya yokutya dhi kwatelwa ka dhi landelwa omupika, i mana mo.” Mwandjolele ovipako kaavi mu anyene uke wa kulu, katu na uke huma tuka landa omupika wokulitha, kwa tiwa ndjaa kwata kai liwa nambwa. Enda vala nomutima mbwaa kohoka, nte ponganda opo tu li.

Aai wa hee. Ntungu ka popile uke, wa kulama ha twaa omutenge we potjipepe he li twaa mondjila, haka tumba komongo.

Odhondaka dhaNtungu dhokutya Mwandjolele wa ile omulumentu omunene nonganda ya thiwa komapepe e, dha eta omalipulo omape momwenyo waMwandjolele.

Mwandjolele nahi tjitya ama ka litha, uya nodhohewo nonkunye ye yomuvapu. Nyoo etango ndyoka ihe ndyaa ya kOtjipa, pomauta e wa wedha po omukove we mbwaa pewa kuihe.

Kouřita Mwandjolele apehe va wanenena ko nepanga lye Tweupinga. Tweupinga naye wa li omudhantu ngwaa tonkoka, ye naye wa li ae hole okulitha.

Odhongombe hidhe ya movipembe, ha dhi yala. Tainkolo adha yala, Mwandjolele naTweupinga hava i momudhile womunyandi hava ombo. Tainkolo ava ombo Mwandjolele wa pula epanga lye Tweupinga ha tyaa:

“Tweupinga, umulumentu naa nyahi?”

Tweupinga: “Vakwakanyama, Mwandjolele motya vi? Ku tji i okutya ame ndji muthiaa otjindele, omuthiaa okalumbu okakwena, omumbindhe omuhoni? Hime ile vi omulumentu ne amu thendela elilimo kovindele. Omena lya tji mompula nyahoka mukwandumbu?”

Mwandjolele: “Me hala ndji iwe andaa naove umulumentu ngaame, ngumba dha kOwee wongete kothunda yomano.

Tweupinga: “Mwandjolele hó li pula ovingi, ame hi mpiyona ndji nkondombolo, atjihe himo hala okutompola tompola vala.”

Mwandjolele: “Hamunkwetu omuthiaa otjindele, hime hala tu tompole hootjohi. Ngahi wa popi okutya ove kumpiyona, otjo me hala nyahoka. Tweupinga, naame ndji mulumentu ngaove.

Atjaa ame hime hala oulumentu wetu u kale vala owomotjinyo, me hala tu yulikile ovanene vetu okutya nte twa ile ovalumentu tjatjili. Tala Tweupinga, ame omatango henga hi lala, notjindele tjandje naa.

Tate wa ndonga okutya oulumentu onganda. Ondunge hendji yatate oyo ndji lala ame li pula. Me hala okutunga onganda yandje hamunkwetu. Atjaa tainkolo aheya tunga onganda yandje, ndji na otjipuka hime hala okuninga olutenga.”

Tweupinga: “Kowee wongete kwa ngala tuu kwadha ovantu nani, soka hiwe lipula otjo tji li ountu. Atjaa ame tate u tjeela ama tyaa, onganda omukadhintu. Omukadhintu u naye ae? hiu ngala movakadhona u tala mo vala omeho ngombwa amai tala mekaya.”

Mwandjolele: Iya ove u naye ne mohala okulinoma?

Tweupinga: ‘Ame ndji ku heela okutya ame ndji muthiaa otjindele, nte katu hulwa ko naa twa tya uluu. Me kala ahe na omukadhintu mba lowa ne mba thingwa.”

Mwandjolele: “Oove omwene wa nepa ne wa nepelwa ko mbwae?”

Tweupinga: “Ame mOtjeelengela ndji yawa otjiho, mena lyokutya hiku lamene onkulu yomundondi, ye hi li hongo omuthukona wovikeka nokanunu. Otjeelengela otjandje kape na nguhe ndji i, nomukwakanyama naa.”

Mwandjolele: “Tweupinga, ame hime pula omahambya ngamo linomene hempa, ame me pula ovathukona woku tiwa ohoni. Ngahi tjili nte ovakwandumbu, omahambya katu kambula ko nokanunu.”

Tweupinga: “Iya owoye nguu naye we litha pi?”

Mwandjolele: “Owandje we litha kodhondona dhaMusambe.”

Tweupinga: “Ame mba tyaa okutyaa, omuwa unene ka limi, u lima pontyo yondjila okutala mbamava ende. Atjaa kooove omukadhintu soka?”

Mwandjolele: “Iya napano nge tji ku heele otjatjili hamunkwentu, ame motjilongo hehi tjaTjeelengela, nyahoka ndji yumbayumba mo omeho ame ende, atjaa hiya mona mo owokomwenyo wandje.

Ame hindji li nyahoka ngumba dha kOmukeiwe wohala komuti omulimbilika, mbuu pya othila nonyandi, hi hala okuliyumba yumba vala nyahoka

ngangu mei nomeva. Ndji hala okuninga ngahi mba longwa pelao lyatate.

Ame me hala okukupa omuntu ngwa longwa nawa kuihe naina, hime hala omuntu wodhondunge ndhaa yangalala, onganda yandje mai ka ila ombi.”

Tweupinga: “Mwandjolele mbeku tee. Ame hi tji i okutya omukadhona wokomwenyo woye mo ke mu vadha pi. Ame hime ku heele vala hootjohi okutya lungama, andaa mo ende kanunu, apehe mpamo i , mo vadha odhonkuvu dhooTweupinga adha kaula ale lukulu.”

Mwandjolele: “Tweupinga mo kembe, ovakadhona koo ve mana. Andaa mOtjeelengela we ve mana mo, movilongo vimo omo ve li.”

Tweupinga: “Ngatu yethe mbyoka hamunkwetu, napano ntjeela ndje u tale otjipuka hiwa tya otjomo hala okuninga olutenga, tainkolo ahoya tunga onganda, mo hala okukupa iya ne?.

Andaa wa tokola okukupa ntjeela ndje, pamo modhomisisi dhandje me ku pamo umo ngume ku thevelwa, mu ka tunge onganda yeni.”

Mwandjolele: “Ame hime ku pulile andaa umulumentu tjatji li, me hala oku iwa andaa u muntu woku endwa naove. Ame hime hala ndjiku pe dhiva, tainkolo aheya ya komaunda. Olutenga me hala okutji ya komaunda ndji ka undape.

Amba i komaunda me hala ndji ka undape opalumentu. Komaunda me hala oku ka dhako nomala (okofa) ndjee yula ovimbundu; ovikutu vyandje, omadhi okupepa, odhosambunete, ekapote nosapeu yatate, ovitopa vyameme novyomukadhintu wandje. Ame hime hala ndji dhalekelwe ko omukadhintu wandje kovanene, soka oukata kwaame. Ame Tweupinga otjo mbeku pulile andaa umulumentu tjatjili, mo ulu ondjila yamaunda tweende pamo, ne mo tji talatala outhukona woye pomeho, moka mu we litwaa.”

Tweupinga: “Hamunkwetu, ove nani nkwai ku ndjii i nawa. Ame hi tila hitje ya, hi tampuka hitje thiki. Mo lipula okutya me tila ondjila yaJoini iya ne? ame hi ndjili hinyahi mbe hulilwa, ndji hala ongelemafona nofilita. Ngatu ka kute vala omitenge vyetu ndino, komuhuka hima kutji tu litwee mondjila. Ame komaunda me hala ndji ka etelele ko ongelemafona nofilita yandje.”

Mwandjolele: Ove nani umulumentu tjatjili, nahi me ende me kala andji tji i okutya ndji li nomulumentu nguu na omatokolo, tjo otjo me hala nyahoka. Hime hala vala oku ku heela hootjohi. Ame me hala tu ka ende ondjila ombwa ndji i na elao.

Olutenga twa thele okuheela ovanene. Twa thele oku ve heela nawa okutya nte matu i komaundaoule wodhombula mbali ne ndatu. Hime hala tu ve hene nokanunu.

Otjikwawo ame hime hala tu ende koJoini. KoJoini katiwa okokule, ko ku na Ovazulu nOvaingilisa ovahahu.

Mwandjolele naTweupinga va li ave litwaa metompo lyawo unene, hiva ka pathumuka, etango mali kapa omukuvale. Va yandhumuka hava utu okupunga odhongombe, auhe ha i nokoyawo.

Mwandjolele hiaa dhi pokupunga odhontana, he ya pelao pu ina.Hiva lyaalya, Mwandjolele ha i mondjuwo ye haka laapo. Mulewokokawinga haka hangudha ombulunga ye, okudha mpoka naye hai mondjuwo yawo a ka thuve po.

* * * *

Ntungu ondjila yaTjipa kei mwene oule nokanunu, mena lyokutya wa li nonguta ndjaa hulu. Wa li nomungome nombilingindjo ndjee yula ombulunga. Ondjila aihe wa enda aa tuvama nawa.

Ntungu nahi katile ko naa okweenda wa tya uluu. Okawiiwii hima ka tya maka wile pahi, Ntungu wa lauka motjilongo tjaTjipa. Ntungu wa vyuukilila konganda yepanga lye Mbisiyamukaku, oko eke tji yeeke outango, wova ka yolayole po kanunu nepanga lye mokonda ve li yetha olule.

Owo moyaMbisiyamukaku himava tya mave vi twaa povinyo, ve yuvite Hokutupo hiye li kalandja kotjila tjonganda. Odhondele hava dhamukile kotjila tjonganda va ka tale himatji wedha kombwa.

Ntungu: “Vakwe! mamu ntalele vala ombwa! Mamu tya ya pilukitha iya oholongo ne ombaladhi?”

Odhondele: “Aai naa taa, twa ombo vala kokule alikana.”

Ntungu: “Iho yatjo oyee mu longa etalela nyahoo?”

Mbisiyamukaku: “Owa pi nguma popi nyahoo?”

Ntungu: “Ove mo hala owa pi?”

Mbisiyamukaku: “Omuntu ohamunkwetu Ntungu!”

Lyepeko mbwae.”

Ntungu: “Vaketu.”

Mbisiyamukaku: “Indjo tweende pelao, ho kala kokule nante, ombwa ndjoka kai lala po, mpe mai kunyeka onkonde hiya himbula nyahoka.”

Ntungu: “Aame Muthiaahitjata tjaNekandjo, ngai ningile owina ili hule ovithima.”

Mbisiyamukaku: “Ngaeye hamunkwetu mbama mu ende akwa wombola, twe li yetha olule.”

Ntungu: “Omo tu lala vala ngweendele, omoTjeelengela.”

Mbisiyamukaku: “Vaketu!”

Ntungu: “Mbunya omutenya kau pupyalele ko naa watya uluu.”

Mbisiyamukaku: “Yoo namusinya.”

Ntungu: “Ovanene va tile katiwa omulumentu ka lale onto imo, wo ovantu ve li pilauluka.”

Mbisiyamukaku: “Otjo nyahoka.”

Ntungu: “Twa ngala twe li pula mouye waTjipa.”

Mbisiyamukaku: “Yoo namusinya.

Ntungu: “Ngwee ndele omilila vala tu na vyo.”

Mbisiyamukaku: “Vaketu.”

Ntungu: “Twe ya vala, mwa ngala mwedhi yumbuko.”

Mbisiyamukaku: “Hotji popi.”

Ntungu: “Ndhinya dhi na nte madhi hupaula.”

Mbisiyamukaku: “U tyaa tuu.”

Ntungu: “Mwa ngala mwa dhimbuka, twe ya vala tu mu pe oetu naimo okuvandja.”

Mbisiyamukaku: “Vaketu mbee, oongoka.”

Mbisiyamukaku: “Omo tu lala vala nokutji imuka omoTjipa tjonganyu.”

Ntungu: “Vaketu.”

Mbisiyamukaku: “Hitji lala kOkumbi otji li kEvale, kau pupyalele ko naa wa tya komuvelo huno.”

Ntungu: “Hó tji popi.”

Mbisiyamukaku: “Onyota hanyota omuka hamuka.”

Ntungu: “Yoo namusinya.”

Mbisiyamukaku: “Katji na tjilinga soka ove, olyene otjo lya haa.”

Ntungu: “U tya tuu.”

Mbisiyamukaku: “Ndinya lya ngala lya kapa omukuvale.”

Ntungu: “Yoo namusinya.”

Mbisiyamukaku: “Tu i yuvite ondumbu ye li kalandja mokalungu, matu tya pamo ya pilukitha oungoti mbu endaenda hempa, odhonkatu dhatjo hendhi.”

Ntungu: “Ana u talele!”

Mbisiyamukaku: “Nani hutwa twala omeva hako maku hangwa, onkatu vala mai hala oku tu etela omaandu.”

Ntungu: “U tya tuu.”

Mbisiyamukaku: “Mwa ngala mwa hweene twa dhimbuka, tu mu pe oetu naimo okuvandja.”

Ntungu: “Vaketu.”

Popya u tale hamunkwetu, mu li nawa moTjeelengela tjeni ne mwa dhiluka mo? ovantu wovilongo mbyoka mwa ngala mu dhilauka.

Tainkolo amave lipopitha, mukaa Mbisiyamukaku heya pelao okulyepetha omuyenda. Lyepei omutjeelengela!

Vaketu! Ntungu ha itavele ngangwaa tila. Aani nguma ndyepetha? Aame Kotjikolo.

“Eembee, omuthuko woKotjikolo nguu na onyene, owokokamudhunga nguu na ontomba yodhongombe. Mukwe nte katu ku mono uke twa kulupa, ovakwetu katee napano muuthukona wa tepa hatjoo?”. “Aai na Muthiaahitjata ho tumbula, outhukona kau po uke.”

“Hungila iya omwene wonganda, omuyenda ma tola tji iya?. Omuyenda ke natja omahungi, omuyenda omuwa vala, we ya vala okutukondoloka.”

Kotjikolo ha pula Ntungu: “ Popya u tale, ooMulewokokawinga nooMwandjolele opo ve li? Mwandjolele mpae li wa kupa ae lukulu?”

“Aai mbee avehe opo ve li, ooMwandjolele va kula, atyaa kave ya kupa, ngwee ndele ovakupwa kava moneka.”

Mo yaMbisiyamukaku mwa li amwe yula odhonkulu, ovipene novathukona wovikeka. Ntungu we ke lihaka vala hiee li motjiwondo tjodhonkulu novathukona, mbave ya oku mu lyepetha. Ntungu he ve tokelethwa, otjo me ve tongolola nawa. Hive mu lyepetha avehe hava tju na kelimba.

Hive lipopaetha, Kotjikolo naye ha tju na kelimba lye, ha heele ovathukona hembra va dhipaele omuyenda ohuhwa.

Mbisiyamukaku naKotjikolo va li nondele yawo umu nguu tiwa oMbelipepela. Potembu ndjoka Mbelipepela wa li onkulu.

Kotjikolo hiee ya melimba, Mbelipepela wa pula ina ha tyaa: “ Mee, omuyenda owa pi?”

Kotjikolo: “ Omuyenda omutjitwa wetu, wa dhi kOtjeelengela.”

Mbelipepela: “ Omutjitwa watjo wenī, omena lyatji hiaa tongolola ovantu unene hinyahi?”

Kotjikolo: “ Mukwe u na odhondaka! elo omuyenda watjo ngoka wa yumuka ovadhantu.”

Mbelipepela: “ Iya andaa u na ovadhantu, ovadhantu ve na tji naame, ame mba pula vala okutya omena lyatji hime tu tongolola.”

Kotjikolo: “ Ame metya pamo mwa kulu, kaamu kupwakupwa, muka moyaMbisiyamukaku kaamu kala omukombe nokanunu.”

Mbelipepela: “ Ame omukadhona watate ngumba dha kEtjoo, omo me kala naa hemu moyatate, nkwai ovakwetu mava dhimo.”

Kotjikolo kelimba ka kaleleko olule unene. Ntungu we ke lihaka vala muKotjikolo naMbelipepela hima ve mu vyuukitha otjihukulilwa nombiyona ndjimai wengauka, mumu na ohuhwa ndjii li kohi yongundi.

Kotjikolo ha tyaa: “ Alikana omuyenda molala nondjala, pe na vala okamuhole hawa ningilwa kovakadhona hembra, u lalele ko.”

Vaketu namusinya! “ Nguka hamunkwetu wa yowoka namusinya, nguu na ovakadhona wodhondunge hembra hinyehi, mbava ya vala nodhongendi.” Ntungu hima popi hinyahi otjoma tongolola Mbelipepela. Mbelipepela ha utu okutala pohi.

Ntungu wa yumba mo vala odhonkanko ndatu mombiyona, otjityatatu ha yaula mo otjintulimba. Ntungu otjaa kondjetha ohuhwa hendji katee a oka.

Ntungu hiaa mana okulya, Kotjikolo wa yulikila Ntungu ondjuwo muma ka lala. Mena lyokutya Ntungu wa li ae ulwa kondjila ndjaa yuhala nayo.

Wa heela ovene wonganda ha tyaa: “ Onwe! odhondele va mbanga, ame nge ka lale po ndjika thuvithe omakuta andje, matu lipindula komuhuka akwaandjuluka nawa.”

* * * *

Mbisiyamukaku nomukadhe tainkolo ahave ya ka lala po, ve lipula himatji li omuyenda komuhuka.

Mbisiyamukaku wa heela omukadhe ha tyaa: “ Ntungu epanga lyandje lyopothingo, ye twe liyetha olule. Komuhuka himaku tji me tala kotjiwondo andaa ku na okandjona. Ntungu kaa thele okuřila ondjala mo yandje.

Omukadhe ha tyaa: “Tji li nawa vala. Ame ndji na okandumbo, nani u tyaa nge ende ndjike mu dhungile okambulunga komunene, komuhuka opo ha yuhala aa kukuta.”

Oviřiku hivya pilauluka, Ntungu wa uta okulipula okutya komuhuka himaku tji ma hipululile Mbisiyamukaku nomukadhe ouyenda we woku taendhela omudhantu we okantu, pamo movana mu na vamo mbahave yamona ovene.

Ntungu wa lala ama kumbu kuKalunga li mu pe Mbelipepela, mena lyokutya Ntungu wa li aa pandula ondele hengu, wa mono okutya ma thevelwa ondele ye Mwandjolele.

Mbelipepela naye wa lala notjiho mondjuwo yawo. Wa li ae lwete ahamaku tji dhiva, mena lyokutya wa li ama hala kutje dhiva, a tale nawa omunene hengu ngwaa tokelwa ame mu tongolola okutya we litha pi.

Omuhuka omunene ombimba hiya vete, Ntungu we li tuka heya mondjuwo yovanene ovakwawo, have li pindaula. Hive li pindaula Mbisiyamukaku ha toletha omukwawo ha tyaa: “ Ngaeye iya hamunkwetu oomet̄iku, nguwe lituku mombimba?”

Ntungu: “Okut̄ij̄imika vala ngwee ndele.”

Mbisiyamukaku: “Vaketu.”

Ntungu: “Ounene nañi nkwai onkali ae.”

Mbisiyamukaku: “U tya tuu.”

Ntungu: “Tu na ngatwe mu holekele ae odhongulohi.”

Mbisiyamukaku: “Ho tji popi.”

Ntungu: “ Hunya kwa ngala kwaandjuluka, ngatu ve pe o tainkolo hali ya eta ombamba.”

Mbisiyamukaku: “Yoo namusinya.”

Ntungu: “Twe ya vala tu mu pe o, naimo okuvandja.”

Mbisiyamukaku: “Ngwee ndele okut̄ij̄imika ove.”

Ntungu: “Vaketu.”

Mbisiyamukaku: “Hunya kwa ngala maku ende amaku tanduka, mweya vala tu lipindule naimo okuvandja.”

Ntungu: “Vaketu.”

Mbisiyamukaku: “Oongoka Kotjikolo.”

Kotjikolo: “ Iinduu.”

Mbisiyamukaku hai mo: “Tu pa o iya hamunkwetu ngawa lala nao montulo ngawe tu holekele, hime tala omanene kae ku lalekele nokanunu.”

“Ai mbee, ha manene hitji lithike pi, o hama tilithi, omawa vala oopautjitwa. Ame ndji na omudhantu wandje Mwandjolele. Mwandjolele wa kulu, atjaa katee hempa ke na tja omuntu nguma ka kokola naye ohambo ye. Motjilongo tjetu tjaTjeelengela kape na mpa twe li una. Otjo twe lipula kodhoohamunkwetu Mbisiyamukaku ndjii nyetela omungwa, pamo matu mono ko okamungwa tuka tove nako. Omahungi henga oombe mu holekele ongulohi, o oohandalekele nokanunu.”

Mbisiyamukaku: “Oongoka Kotjikolo.” Kotjikolo hai mo, eenduu. “Ame mbe tjetya pamo u na ondaka onkole, nani u na vala omutenge waMwandjolele owo hau ku lalekele?”

Mwandjolele yatjo wa kula naa otjo ku itha odhombwale moupyu nyahi? ne okupa vala ondele oukole? Elo onganda yakola! Ya anyena wo ovantu mbava ngala va huntuka, kakele etiva lyatjo ndyo.”

Ntungu hai mo. “ Onganda yalema tjili, iya omuntu ku lupulula vala ondima ho tala ombwa andaa mai lamba? Andaa kai lambele, soka oukata wayo atjaa.”

Kotjikolo hai mo. “ Ntungu mo tya vi? mo tya mOtjeelengela kamu na ngumwe li una? Otjilongo atjihe otjinene tjaTjeelengela, mohala okutya kamu na tja ovakadhona ne mohala okutya vi?”

“Aai naa, nanda kutiwa ovakadhona omo ve li, omuntu ku taendha tuu movatjitwa, u taendha vala modhonganda kwalukele ngongendi.” Ntungu ha yaka nondaka ndjaa polo.

Hamunkwetu hó tila, Mbisiyamukaku hai mo. “Ouyenda woye twe u tee. Muka mu we ya omOtjipa, hitwa hepa vala ovipako, odhondele twa tumba. Mpa tja ka ningila muhuka nankela, nahi wa tonu olutwatwa.”

Ntungu wa hee tjili, ame enima ndyaa dhi ko oko mbe dhile kOtjeelengela, himba mona hunya nkee mba dhile molyatjiveli ndji wanene natjo. Mba ka mona odhondele ovakadhona mbava tokelwa modhokethi amava tjingi. Ame nkee mbaku lile ndji tji mone.

Ame Mwandjolele ndji mwi i, ondele yopovantu. Híme hala a kupe omukadhona woku tokelwa modhokethi, onawa hiwe ya okutaendha mOtjipa mumu na omakelekele odhonkulu, ngatji tya ae ku kambulile omuthi ne etemo, hotya tatuu tuu omukupwa.

Etompo lya li ewa unene, hiva vandamene pondje kwa pu owoma. Mbisiyamukaku naNtungu va pita pondje hava i pelao.

Mbisiyamukaku wa ithana ovadhantu hava i kotjuunda tjodhonkombo. Wa yulikila ovadhantu odhu ondumentu ombonde yomutjila omupapi, ve i dhipaele omuyenda epanga lye.

Mbisiyamukaku wa yulikila Ntungu ondhu hendji ha tya: “ Hamunkwetu, ovadhantu ve ku pa okapiyona heha u twee pomakala, wa lala nondjala.”

“Hamunkwetu mo tya vi? ongombe aihe ndjii lithike mpoka oyo mo tya okapiyona? otjithitu tjatjo atjihe hehi tja thele okuliwa kwaame ngumbe litha hu? Ove mbeku tila namusinya.”

Mbisiyamukaku hai mo. “ Onganda hendji oyoye, otjandje kape na uke ngwaa thele okutjilya ahethi ove. Ove hiku dhimbi nokanunu.

Ame ndji tji i naa nawa okutya ame nahi ndji leva Ovakuvale koMusambe, ngaile ha ove nguwa li nomwenyo omuwa, ngai Ovakuvale kwaame va nwina ko ae omeva lukulu.

Ame tjitya vala ambe ku soko, he lipula onkunye yotjikuvale hehinya Ndjokolo, ngaile haove nguwe i yakula okulithelelako, ngai ya ndhika oluthela. Ove oove waama omwenyo wandje, wa thele okulya atjihe himo hala monganda hemu.”

Ovakadhona novathukona wo moya Mbisiyamukaku va meneka outiku omava tu. Hiva mono Ihe nomuyenda pelao, ve ya pelao va pindulwe. Hive ya pelao Mbelipepela wa li ama tongolola omuyenda unene, ngoka ngwaa li naye ame mu tongolola kongulohi. Hiva pindaulwa, va tjuna kelimba kodhohule dhawo va katwe.

Konima yokaluvdhe, Kotjikolo we ya pelao nokaluhoo ha tyaa: “ Muthiaahitjata, tambula odhonkita. mbe ku dhungilile okambulunga komunene. Hime hala u yuhale nonyota, muhuka pamo Mulewokokawinga ha ntwaelele.”

“Vaketu namusinya nguwa ndhimbuka, alikana ngotji wotele mo omwene wonganda ama kele mo, wa ngala ma ntala omatheulula, pamo wa ta onyota.” Ntungu hai mo noviyoletha. Avehe hava tilehi otjindjola.

“Kotjikolo! mbo tela ndje mo, Ntungu me lithele. Ovatjeelengela onkela kave i i ae, pamo ma tyaa hehi embwathu ndive ilila koyawo, andaa kaa nu Ovimbundu vyandje mavi ya napano hinyehi, mbinya mavi ya oku i wothola mo napano hinyehi.”

“Ai mbwae me nu. Omaha nahi a limwa koyetu komalya omanene omataula mbondo. Ne Ovamawe omaha kamwee i ae nokanunu, mwa ka nongonoka tuu oku kunka onkunka yomaha, ohimwa ka kopele ombuto yomaha koyetu.”

Eewa hamunketu mba tee, ngotji tambula u nwe mo iya.

Ntungu wa tona mo vala ompindo imo ha tyaa: “ Atyaa me i pi? Mukwe u telekela tji odhondyaa odhombwa hinyehi, Ngaile hamunkwetu haku tenga po, mukwe ngai hi tendekele komule wandje wOkokawinga?”

“Soka hotji loto u ke Muthiaahitjata, Mbisiyamukaku ndjii nyetela omungwa, oyo me ka waawa naye katee ootate noomeme mava ntwala koKalunga. Twa kala pamo olule. Okudha komaunda e kOmusambe, humwa li naye, katee napano twa pembana momitwe hinyehi.”

Mbisiyamukaku ha lombokelemo. “ Okuteleka aame mbe mu longa, iya Ntungu wa dhimba okutya ame kOmbisi mbetji ka undapele po mokusinya kovaputu ombula imo?

Nte nahi moMusambe wodhondona onte tu filitalela odhosefe okasusu nocarpau. Omukanda wandje womokusinya katee napano ndji nawo, ne mo tya pamo?”

Ntungu hai mo, “Otjatjili mba thipaluka. Omukwetu wa li poulombe oule wombula imo, hatjo nahi ngante mbatwa mwene okasitiku. Nte nahi tuu hwaa vala odhohi melunga nodhombapolo, hatu ya uke okudhitaula, hatu dhi twaa omungwa.”

Etompo lya li alya nyetetha nawa. Mbisiyamukaku nepanga lye Ntungu, hiva ka tala, okamutenya maka twele. Pelao hava hontoloka po hava i pomutala nokaluhoo kawo. Kotjikolo haku lama po, ha i kelimba.

****

Kotjikolo hiee ya melimba, we thikila okupindula odhonkulu novathukona avehe melimba. Kotjikolo hiee ve pindaula we ve pula ha tyaa: “Vanwandje!

Mwe ke li pindulile naiho nomuyenda mbave li pondje, ne mu li vala modhongandja?”

Omuthukona nguu tiwa oTwakala ha tyaa: “Twe ke li pindulile tjikuukai, himatu yolo odhongandja hinyahi matu yolo Mbelipepela, nahi nguma tongololo vala omuyenda unene.”

‘Taate ondele yandje! Mbelipepela nkwai ke tji lwete okutya wa kulu, nohoṅi yatjo yokutya nguka otateivi himba thele oku mu tongolola ku nayo ndele yandje? Iya ngoka oihoivi ngumo tongolola, nṅe mo tu kunditha.’”

Mbelipepela hai mo. “Ame hi na hume twala tateivi, tateivi otji i?”

“Omulumentu ngoka ngumo tongolola nyahoka, omulumentu omunangana, ke na hihe natjo. U na ondele ye omudhantu nguu tiwa oMwandjolele. Mwandjolele yatjo ngoka ondele yopovantu, ame oye me hala mu ka tunge naye onganda yeṅi amweevali. Hi na uke ngume hala nokanunu.” Kotjikolo hadhee mu tjuṅa ndhoka.

Kotjikolo hiaa yumbu po omalaka ngoka nyahoka, melimba ha piti mo. Mbelipepela novakwawo ve

thiilwa vala amave li talatala pomeho. “Tjikuukai hima popi nyahoka ma dhana ne wa mana mo?” Twakala ha pula ovakwawo.

Ntumbovipe ha tyaa: “Ame hime tala kaa dhana wa mana mo. Ovanene wonganda yetu ndji ve i nawa, otjova popya vala nyahoka ngamba mava dhana. Iya nante hatjo ve tweenda nyahoka katee atuhe twa taendhelwa ovakwataviti.”

Tooma! Mpili ha lombokele mo, “Otjatjili, ovanene hembra otjova ninga. Nte atuhe twa pwako tu na ominkandjo vyetu, Mbelipepela oye e li onkelo yetu monganda hendji. Ame naame hime tala tjikuukai kaa dhana wa mana mo.”

Twakala hai mo, oMbelipepela yameme ngwee li pepela nguha ile putjihanda, we li hulilwa kaa ile putjimbanda. Mwandjolele wa mono ekelekele lyonkulu. Ame mbatya omuyenda ha tongolola omukadhona wameme omukwanavitumba, nani okutya ombindhi yomukwanavitumba mai vete?

Mpili hai mo hatya: “Ovakwanavitumba kava dhanenwa vadha kokule kOmbwaa kuNdjele komilunga kuTjompala. Kotjivale hitji popya komilunga mbii hakelela. Kuka i na maleva, ovaṭita wodhontana otjo ya mana okuholeka.”

Mwandjolele u na elao ngwaa mono ekelekele lyonkulu yomukwanavitumba. Mbelipepela u undapa opakwanavitumba, hima ka kala nomunkandjo we, ma

ka kala nomunkandjonkandjo.”

Kotjikolo hiee ya podhombwale pomutala, okapopo dhe ke twaa pokati, mava tompola hiva li koMusambe. Ntungu wa li ama hipululile omukwawo nahi hiva hwaa odhohi melunga lyaTikili nodhombapolo.

Kotjikolo hiaa kala pahi, Mbisiyamukaku ha tyaa: “Kotjikolo wa ile pi iya? ame nahi me hala tu tompole po kanunu atweevali.”

Mbisiyamukaku wa ithanena omukadhe potjipengeli tjondjuwo yawo ha tyaa: “Mbeku ithanene elaka lyomulumentu hengu Ntungu, omuntu hengu ka lalele, novikulya ndji lwete ahamavi hiti muye. Me hala tu mu pathulile nditu nalyo, opo e tji iwe okulya.”

Kotjikolo hai mo ha tyaa: “Ntungu omutjitwa wetu, ye we tu hipululile ouyenda we, Ame hí natja otjingi hime popi. Nte monganda hemu tu na mo vala Mbelipepela oye heya kupwa, Mwandjolele nga pewe onkulu ye hendji va ka tunge onganda yawo, moyetu kaa mu kala omukombe, ame hí na uke hime popi, pathulila vala omukweni ndyoka.”

“Aai wa hee, Mbisiyamukaku hai mo, ame naame olyo mba vadhwa nalyo montulo. Mba mono okutya katwa thele oku ka komba kotjila tjonganda, tainkolo monganda amu na osilo. Mbelipepela me kupitha kepanga lyandje, oku ku pitha kovangemi nako ku na otjako.”

Mbisiyamukaku nomukadhe hiva dhi pokutompola hava tjuna puNtungu pomutala.

Hive ya pomutala Kotjikolo ha heele Ntungu ha tyaa: “Mbo tela ndje mo mokambulunga koye mba kukuta.” Mbisiyamukaku naNtungu naKotjikolo va tjilwa pomutala mpoka amava tompola omatempo opanene.

Koñima yoluedhe Mbisiyamukaku ha heela Ntungu ha tyaa: “Hamunkwetu, ame ouyenda woye mbe u tee ye mbe u pandula. Ame moyandje ndji na mo vala ondele umo nguhe ya mona omukwawo, ekelekele lyonkulu ndyoka ndyuu lwete ndima li ngwathula ovilya potjini. Oye mba tokola okupakula momawoko aMwandjolele, omwene a tale okutya me tjuulu ne matji mu anyene.

“Mwandjolele aadhanene Mbelipepela ekelekele lyomukwanavitumba, nga iwe okutya oyee lidhanene omwene. Ombulunga novithima mbii liwa kuhamunkweni muno vidha momawoko e. Ame potjini nopomañiwa hipe i nokanunu. Ovathukona mboka mba u lwete ve litumine vala huno, ve na ae ominkandjo vyawo. Iya naye ndyee linganala okutalela onkulu hendji kotjiteni, ame hitji i andaa mOtjeelengela munya ma ka mona mo ekelekele lyonkulu nga hendi.” Kotjikolo hadhaa yamo nadho ndhoka.

Ntungu hai mo ha tyaa: “Ame hi na uke hime popi, komwenyo wandje kwa tetuka ngangu mba li odhondungu. Komuhuka himaku tji ame me longele, ndji lwete okutya tjau mwa ndekele, himba endebele mbe tji mono. Huku ka li yetha ngulya etele. Ame

himbe dhile muno onkulu yeṅi, mbe i pandulile ae. Ame ndji lwete okutya mba mono omuhonṅintu, nanda kutiwa tjikootjimo ndji yuvite navi kuhamunkwetu nguma ka thiwa poluhandja, hima ka ithwa omutwi nomukunki wombulunga ye.”

Kotjikolo hai mo ha tyaa: “Muthiaahitjata hó lipula nahamunkweṅi, ombulunga omwene me lithindaekele ko, ovatwi matu ve mono, hamunkweṅi u na odhontekulona odhingi. Mwandjolele naye ma hepa ngume ke mu twila noku mu hangela ombulunga.”

Mbisiyamukaku hai mo: “Ove hamunkwetu! mo hala okundinga ovineya? Mo hala okutya ekelekele lyatjo ndyoka lyomukwanavitumba li kale vala muka moyandje, oku kalela okuntjangela ombulunga? Soka koyetu kOmbwa Kundjele katji ningwa ko. Omuntu aa kulu wa thele oku kupwa ha kala nomunkandjo we, mpama tekulile odhondele dhe nomuhoko we. Ame Kotjikolo wa ntjulu, okambulunga kandje kaa ke mwaa nyene uke. Nṅe Mbelipepela twe mu yandja momawoko aMwandjolele, twa mana.

Mbisiyamukaku naKotjikolo himava popi nyahi, Ntungu wa dhiki odhonyala me heke, momutima ma tya ngava popye unene, va tikule ovipuka avihe poluhandja. Ntungu wa li aa pandula unene omalaka aMbisiyamukaku naKotjikolo. Wa li ama hala okuhavava nanda kutiwa ka tja thele okuhavavelwa. Momwenyo wa li ame lipula okutya hima tjuna konganda, Mulewokokawinga me ke mu pandula

unene, hiee na omulumentu nguhe likambaula.

****

Kongulohi hive li pelao himava lyaalya, Kotjikolo wa heela ovana ha tyaa: “Ndino hangeni ombulunga ongingi, omuyenda wetu komuhuka himaku tji, ma i kOmukekete ko yaMwandjendavi.” Hime hala aende nonyota mondjila, ngompuka ovilya hi na vyo.”

Kotjikolo hiaa mana okupopya, Ntungu wa yamo ha tyaa: “Vakadhona vandjandjayonkelo, ame komuhuka me i nOkomukekete, okudha mpoka he ka ya nawa koyetu. Alikana mba pandula, omatango henga aehe ndji yuhala komanene, ombulunga ha mbulunga onkela hankela. Alikana kaleni po nawa, ame komuhuka me piti omuhuka omunene, tainkolo hamu ya imuka po. Matu ya tu limone uke etango limo, hihatji wanene omuti namuti, ovantu va wanena dhonkelo dhandje.”

Etango ndjoka Ntungu wa lala nomwenyo mbwaa thuva nawa, nandaku tiwa wa lala ame lipula koye koMulewokokawinga, omuthuko wOkotjandi Tjakavaya tjovathuko ovawa, kotjovadhantu omalenga.

Ongandha hiya popi, Ntungu mondjuwo he liyele mo. We ya pondjuwo yahamunkwawo have lipindaula. Hive lipindaula Kotjikolo he mu pa ontenda ye yombulunga, tjau Ntungu ha ka tumba komongo nomutenge we.

Hikwa andjuluka Mbisiyamukaku naKotjikolo va ithana Mbelipepela mondjuwo yawo. Mbelipepela hiaa

pindulwa, ihe we mu heela ha tyaa: “Omuyenda ngwaa ningi omatango muno, u na ondele ye omudhantu ngwaa kulu, nte nanyoko oko twe ku yandja.”

“Mwa ndjandjele tji? kaamu ntjala iya ne? Mbelipepela ha pula.

Kotjikolo hai mo: “Mwatya mo eta odhondunge naluni ndele yandje? Nte katu ku yandjele okutya katu ku hole, twe ku yandja vala okutya moya we ende kolukupo ngova kweni oTwakala hiva ka kupwa.” Mbelipepela mondjuwo ha piti mo, ha tjuna kondjuwo yawo. Kotjikolo wa hipululila wo ovana ovathukona ouyenda waNtungu auhe hiwa ende.

****

Ntungu mondjila wa enda ama kathuka opadhantu, himava tya mava wanaeke, ye wa lauka mOmukekete moyaMwandjendavi. Ntungu hiaa tola ouyenda we auhe, Mwandjendavi naye ke li kambaulile, va ya kotjuunda he mu yulikile odhontana ndhii li po.

Ntungu wa pandula mo ontana ondema onwendje. Wa heela Mwandjendavi ha tyaa: “Alikana ame himulali, mba ningi omatango omengi motjilongo hehi, heela ovadhantu woye ontana ndjoka onwendje ngave i yedhilile motjiwondo, oyo me i nayo.”

“Otjitji himatji ku twala dhivadhiva nyahoka Ntungu? Ame ndji na ondele nguma hiti omatango henga, ku tji

kevelele tu lye ethuko? Mwandjendavi ha pula.” “Otjo naa mbwae, atjaa mba ningi omatango omengi mokuti, ye ndji mu ndingulu. Ngatu tweeni vala mu limo alikana.”

Ntungu hiaa dhi pokulya, wa ya kotjuunda ha ka pititha mo ontana ye, he litwaa mondjila. Okudha ponganda ontana kai pulaukutile nokanunu, ya vyyuukilila vala nawa. Ntungu hiaa i kokule, hiaa thiipo Omukekete, ontana ya piluluka, hai utu okudhamuka, okutjuna nahu yadhi nako. Ntungu wa kondja okudhamuka, a tjaele.

Ontana ya puma, hai mu thiipo. Ntungu we thiwa ae liyongamene, ame li pula okutya ma ningi vi. Wa tokola okuya koye, va ka dheko naMwandjolele, ve ye ve i ete.

Okudha mpoka ke likambaulile uke, wa uta okunana ompadhi, himava tya mave vi twaa povinyo, omudhantu wokohungu omwaalu kondundu omwaalulangombe, wa lauka.

Mulewokokawinga heya pelao pombwale ye, ve litolethe. Hive lilyepetha Mulewokokawinga ha tyaa: “Otjitji Muthiaahitjata hiwa twala momemo hinyehi, u vela ne kave ku pa ovikulya huwa ile?” “Hunya humba ile mba ile kovantu vambangu, koove ku minine nokanunu, ndjilya hime hala. Ngweendele mba tila vala ondjila.”

Tainkolo amave litoletha, Mwandjolele naye heya okulyepetha ihe. Hiva dhi pokulya, Ntungu wa ya mondjuwo yawo, ha ka laapo, mena lyokutya wa li ae

u lwa. Ntungu wa hipululila omukadhe ouyenda we auhe hiwa ende. Mulewokokawinga hiaa tee okutya Mwandjolele wa monenwa omukadhona koyaMbisiyamukaku, wa li ae hulukwa unene, mena lyokutya Mbisiyamukaku naKotjikolo ovatjitwa, wo omapanga awo.

Mulewokokawinga naye wa hipululila omulumentu we ha tyaa: “Mwandjolele huno oove ake vela, e ku lekele katiwa mava i komaunda owo naTweupinga.”

“Avihe oviwa, va mono okutya va kulu, komaunda nanṅe oko twa ile, hatu ka nyangako mbitwa nyangako. Andaa ovadhantudhantu nawo mava ka nyanga ko ovyawo, hava etele owoihe nowoina novakadhawo. Ame hime tjaele omuntu nokanunu, va thele vala okulongeethwa nawa.” Ntungu otjaa yaka omukadhe nyahoka.

Eṅiku hima li tya ma li puko, Mwandjolele heya kondjuwo yovanene, ve li pindule.

Mwandjolele hiaa pindulwa, wa heela ihe ha tyaa: “Taa ame me hala okutjiya kOluvango nokOmusambe, ndji ka taendhe ovilinga mOvaputu. Tjikootjimo me lipula okutya odhongombe dhetu me dhi thii naṅi, oku ku thiila dho aika, madhi ku ulithwa, otjo mba ngwangwana vala hitji i okutja me ningi vi.”

“Mba tee tjiveli, ovanene va tile omulumentu ku lalele vala tjikootjimo, yo ompadhi yelundo kotjiwa kai vadha ko.

Hó lipula nodhongombe, odhongombe hadhomuntu umo. Longela vala ondjila yoye nawa, pamo kOluvango mo ka mona ko otjiwa, u tu etele.” Ntungu otjaa heela omuna nyahoka.

Otjikwawo hootjohi: “Ame kOtjipa humba ile mbe ku monene ko omukadhona, himba dhi mpoka he i uke kOmukekete koyaMwandjendavi, ku na ontana yoye yohakela. Ontana hendji mba li omu i eteleli, atjaa himbe ya mondjila hai pumu, hai ntiipo, ahame i landula uke.

Okutya napano ame me tji thuva po vala omatango atatu, etyane matu i naove kOmukekete tu ke i ete, oṅe mu na omakulu.” Mwandjolele hive lipindaula novanene, mondjuwo yawo ha piti mo, ha i kotjuunda, a ka waneke.

***

Mwandjolele hiaa mana okukanda, dha kumuka odhomudhantu wOmukungu waKalinganda, hadhi vuuuka kovipembe hudhi yuhala.

Etango ndyoka Mwandjolele wa li ae hulukwa unene. Wa li ae hulukilwa ontana ye ndjaa pewa nandaku tiwa ke ye i mona keho. Wa li ama hala omatango e thike ve kei ete ko kOmukekete. Otjikwawo wa li ae hulukilwa ihe, hiee mu yetha a ende komaunda, otjikwawo ohiaa monenwa ekelekele lyomukadhona, tjaMbisiyamukaku. Ovanene hembra Mbisiyamukaku nomukadhe Kotjikolo u ve i nawa, omo ve hole okuya moyawo.

Etango ndyoka omuthantu wokOwee wongete kothunda yomano, ka yuhalele. Wa yuhala ama tene odhongombe dhawo. Mwandjolele wa li ae tji i okutya ku na vala omatango omanunu, ombolongo yaihe me ke i thiaapo, me tji ka lya okasusu nomacarpau moSanta ba Deira.

Mwandjolele hiva wanene naTweupinga kouřita, wa hipululila omukwawo okutya nga ute okukuta ounkanda we, kaku natja uke omatango omengi, ondjila yawo yokomaunda mai kombwa napano hinyahi. Tweupinga wa yamo ha tyaa: “Ame ndji kevela vala koove, ame mba yethwa ae lukulu, oove vala nguú likambaula, ngweendele otjēni ovakwandumbu, nte ovakwakanyama katu likambaula nyahoka. Ame me hala ndji ka undape odhombongo dhandje, ndji lande ongelema yandje novitopa vyomukadhintu wandje, tjili ove ku na tja omukadhona katee mpaa?”

“Ove tjili u kandja vala ngangu wa nu, ame omukadhona wandje kaa yelekwa noukadhona woye mboka mbuu lithelēla. Ame ndjina ekelekele lyomukwanavitumba. Etango limo me ku yulikile ye, mpamo dhi awe liřa outheno nokupata otjinyo tjoye soka hitji hole okukolongondja.” Mwandjolele odhaa yamo nadho ndhoka.

Tweupinga ha pula omukwawo: “Ekelekele lyatjo hendi ndimo popi li kala pi? me hala okulimona notjindele tjandje naa.”

Ngatu ende tu ka kongolole odhongombe kwa toko,

ndino me hala oku ka kanda nomutenya, komuhuka
matu piti omuhuka omunene natate, okuya
kOmukekete. Ove ndaile umuntu nguu tyaa, ndai wa
nṭee. Ame mba tya, me ya ndji ku yulikile ye etango
limo, u vele nawa omutima nokuliṭa outheno. Owandje
ke li muno ae mOtjeelengela, u li kovilongo vyokokule.

“Mba tee kulaandje. Koneka vala okutya elo ame
ndjimukwakanyama! Elo hima ka mbona handi lile, ho
thiwa poluhandja! Ame hime hala u ninge Mbelivela!”
Tweupinga hai mo nokulinoma kwe.

****

Ombimba hiya vete, Ntungu ha ka imuna po
Mwandjolele, have litwaa mondjila. Etango hima lityaa
ma li peuka, nawo ve thiki mOmukekete.

Hive ya moyaMwandjendavi, ve thikila methuko. Va
tuwa melimba, hava pewa ovikulya, ouyenda hau ile
ouwa. Ethuko hendi lyakongele, owonganda
yaMbisiyamukaku ooTwakala nooMbelipepela nawo
omo va li. Hiva mono Ntungu, have mu dhimbuka, have
ya oku mu lyepetha.

Konima yoluedhe hive thiwa melimba aveika, Ntungu
wa heela omuna okutya: “Omukadhona ngwee dhile
hempa nomuthukona oku tu lyepetha
otjaMbisiyamukaku, oye e li omukadhona ngumbe ku
taendhelele, ena lye oMbelipepela.”

“Taa, hengu omuthilantu watjo? Owo meho

omapembadhi?” Mwandjolele ha pula ihe. Ntungu hai mo, oye li ye ngoka ekelekele lyomukwanavitumba, nte oye twa pandula ngoka.

Mwandjolele he liyongamene, wa li ame li pula Tweupinga okutya etango ma mono Mbelipepela ma kumwa unene, mena lyokutya Mbelipepela wa li ekelekele lyonkulu, lyomeho omapembadhi twee.

Mwandjolele wa yaka ihe ha tyaa: “Nane odhombwale nani mu tji i okutala? Ntungu he mu yaka ha tyaa: “Nante wo twa li ovadhantu ngane, ne mo tya pamo?”

Twakala naMbelipela hiva dhi pokulyepetha Ntungu naMwandjolele, Twakala wa ithanena Mbelipepela pokatholito ha tyaa: “Omudhantu ngoka nguwa mono oye e li Mwandjolele nguu tyaa, me hala himo kala motjipito hemu u likambule nawa, ahama tu twaelelwa.”

Mwandjolele wa li ama hala va popye otjinyo notjinyo naMbelipepela, atjaa kaa li ae tji i okutya me tji ende vi.

Komatango ovathukona novakadhona va itha ovipopo va ka teke. Mwandjolele wa mona okutya naye ma i kolwii e ke likohe, pamo ma ka mona oluvedhe lwokupopya naMbelipepela. Hive ya mondjila Mwandjolele wa heela Twakala e mu ithanene Mbelipepela, a popye naye.

Mbelipepela hiee ya, Mwandjolele ha tyaa: “Aame mbe

ku ithana, ena lyandje oMwandjolele omudhantu omukwandumbu ngumba dha kOwee wongete kothunda yomano, mpaeli u tyaa.”

Mbelipepela: “Ame aame Mbelipepela omukwanavitumba, ngumbe lipepela ahe ile putjihanda, mbe lihulilwa himba ile putjimbanda, ame ndji ku tyaa vala moudhila amau tuka.”

Mwandjolele: “Onawa hiwa ntyaa moudhila, ame naame mbe ku tee moudhila mbwaa dhile koyeni, hau ya okuwilila koyetu. Owo wa ntjeelele okutya kOtjipa ku na ekelekele lyomukwanavitumba lyomeho omapembadhi twee, tja ningi nawa nte hitwa wanene otjipala notjipala, otjo mba li ame hala komwenyo. Ame hime hala okumana po oluvedhe lwoye, me hala vala okutya soka hiwa heelelwe kovanene woye otjatjili. Ame mba tokola tu ke litekule nte naove. Ame mba li vala ame ku tee ngontana yomovilya, napano hitwa wanene nte naove, komutima wandje kwa tetuka.”

Mbelipepela: “Oku ke litekula nte naove, hatjipuka otjivi ndaile. Kakele vala okutya Ovatjeelengela mu na ovineya. Ame awa ndingi ovineya, moyetu mOtjipa kava hepele, va yuhala amava undaumuka ngondjandja.”

Mwandjolele he mu kambula mokuwoko ha tyaa: “Ove yatjo nguu li hinyehi, oove wa thele okuningwa ovineya!” tjau have liyapuka.

****

Ntungu naMwandjolele kava kevelele uke ethuko li thukuke, va lala mo vala omatango avali, etyatatu hava kumu ontana yawo, hava i koyawo. Mondjila ontana ya li ama i kondjo okupuma i tjune, Mwandjolele kei yethele nokanunu katee ve i thikitha konganda.

Monganda va lala mo vala limo, komuhuka Mulewokokawinga ha utu okutwa onguta yaMwandjolele. Mwandjolele wa ya koyoTweupinga, ha ka heela omukwawo okutya nga twilwe onguta yomondjila, mena lyokutya mava lala vala omatango avali, etyatatu ondjila mai twiima.

Omuhuka omunene wetango etyatatu hilya thiki, Tweupinga va pita omuhuka omunene naihe, have ya koyaNtungu. Tweupinga wa li aa kutu ae omutenge we. Mwandjolele naye wa vadhwa aa kutakuta ae lukulu.

Mwandjolele naTweupinga va lekelwa nawa kovanene vawo. Va ilikiwa, va ka undape opalumentu wo ahama ningi omeho omale okukambula ovipuka vyovantu. Va ilikiwa okutya ava undapa ngava tjune kodhonganda.

Mwandjolele naTweupinga ve li twaa mondjila okuya nokOtjipa humava ka lalela. Omatele henga ali amaa yumbu odhompadhi dhopadhantu. Omutenya hiwa pupyala, va tokola ve tji thuve po momudhile womukuyu mbuu li pondjila, wo ve tjilye onguta yawo.

Tainkolo amava li onguta yawo, Mwandjolele wa heela

omukwawo ha tyaa: “Tweupinga! ndino matu ka lalela koyootateivi kOtjipa, koyaMbisiamukaku. A twe thiki me ke ku yulikila onkulu yandje, ekelekele lyomukwanavitumba.”

Tweupinga, “Wa ningi nawa, ndji ka tale ekelekele lyatjo ndyoka ndiu lithelela, koneka vala okutya ame ndji mukwanamatwi, ha ka ndilila nokanunu.”

Hikwa pepe, va towola omitenge vyawo, have litwaa mondjila. Etango himali ka thilaela, va uluka moyaMbisiamukaku. Monganda va vadha mo vala ovanene, ooMbelipepela va vadhwa ava kateka. Mwandjolele naTweupinga hiva tolaethwa, va tuwa mondjuwo mumava lala, va thuve po.

Mbelipepela novakwawo hiva dhi komeva, hava heelwa ovayenda, hava i ve ke ve lyepethe. Hive ve lyepetha, Tweupinga ha kakatele Mbelipepela momawoko. Mbelipepela we lithokotola mo nomatha momawoko aTweupinga, ha piti pondje, otjoma ndjokola. Tweupinga ha thiwa aakundu.

Mwandjolele wa heela Tweupinga ha tyaa: “Omukadhona wandje ngumba li ame ku heele oyo ngoka nahi nguwa ka katele momawoko ngongupa. Ove wa li amo tya ae ku mono me ku lilile, napano ngunya we kuṭa outheno. Ku yambulukile atjaa nyahi?”

Tweupinga wa yamo ha tyaa: “Andaa mba unduka katji na tja, novawo va unduka. Komuhuka ngatu pite vala omuhuka omunene twe ende huma tu pulwa, hatu

tjilwa uke hemu, mbeembe wo. Ove tjau mbe ku tila notjindele tjetu naa, ondele hengu híme hala uke komuhuka tu li tale naye momeho, ame memu ɽa ohonj tjau.”

Otjitiiku soka Tweupinga ka lalele nokanunu, wa lala ame li hongo oviwawa. Ongandha yolutenga hiya popi, Tweupinga ha tuku omukwawo va ende. Va kuta omitenge vyawo, have ke lipindula novanene. Inaa Mbelipepela we ve dhilila ombulunga montenda yawo.

Tainkolo inaa Mbelipepela ma dhili ombulunga montenda yawo, Mwandjolele wa ya kondjuwo yooMbelipepela, he ve lekele. Tweupinga ke ve opithile nokanunu, wa li vala ama hala va ende, mpema kutji.

Ontenda yawo yombulunga hiya dhilwa, Mwandjolele naTweupinga have litwaa mondjila. Hive ya podhovenda dhopOtjipa va vadha po oLandrover yomuputu ndjimai i kOtjiviya. Omuputu hengu wa li omuntu wokankenda, we ve twaelela kOtjiviya.

Motjiviya ve thika mo komatango. Hiva heluka, omuputu we ve yulikila huku kala ovadholontu, hako va ya nako. Ve ya molukanda lumo olunene mumwe yula Ovangambwe, Ovamwiila nOvimbundu. Hive ya molukanda hendu ve thikila pondjuwo yOmumwiila, hava tula omitenge vyawo. Omumwiila hengu we ve yakula nawa he ve pa ondjuwo muva lala.

Omumentu hengu wOmunwiila we ve hipululila nawa otjilongo tjawo hitji li, we ve pa wo omatha okutya mOluvango ne mOmpata ne mOmusambe, ovilinga mave vi mono dhiva.

Komuhuka hikwa tji, Omumwiila hengu we ve paeketha moBedford yaSandu, omulalanganda we wOtjimbundu ngwaa li ama ka landetha omakovi e kOluvango. Okudha mOtjiviya okuya kOluvango ha kokule. Va enda po vala kanunu himava tja nyahi Tjekomo ondu ndjaa kenda Oluvango, ve i lwete.

Sandu wa hinga oBedford ye katee mopalasa mumu landethelwa ovipuka kwalukele. MOluvango ovantu avehe va li vala amava popi otjiputu. Mwandjolele naTweupinga wo notjiputu kave lityaa onge ndjoka. Va li vala amava tala Sandu kotjipala hima popi novantu motjiputu.

Konima yokaluledhe okathupi, puwo hape ya omumentu womuputu, ha utu okupopya naSandu. Mwandjolele naTweupinga kava li ave yuvite himatji popiwa okutya otjitji, mena lyokutya wo otjiputu kava tee nokanunu. Va li vala ave lwete okutya Sandu nomuputu hengu, va li amava popi otjoma va tala kuwo.

Omuputu hengu nani wa li ama taendha ovantu wovilinga, ye hiee ve mono wa li aa ve pandula. Sandu we ve heela ha tyaa: “ U lume u kwetu! ndi mu monena osilivisu, tchindele esi, amicu yange, tchi kala kOmpata, u yongola ukwendje wokutalavaya, mu ya kOmpata mu ka talavaye.”

Mwandjolele naTweupinga Olumbundu va li ava tyaa tuu nyahoka kanunu, hava tyaa: “ Mbee alikana kOmpata matu i, osilivisu oyo twaendele alinaka.”

Va paeketha dhivadhiva omitenge vyawo moRandrover, omuputu ha twaamo osapi moRandrover. Oluvango ve luyatakana mokati, hava ka londa odhondundu okuvyuuka kOmpata.

Hive thiki mOmpata, ve thikila okupewa ovilinga. Mwandjolele wa pewa ovilinga vyokofazenda, vyokukanda odhongombe. Tweupinga wa pewa ovilinga vyokutekela nokulima mowolota.

Mwandjolele mofazenda wa vadha mo amu undapa omukuvale, mowolota Tweupinga wa vadha amu undapa Omumwiila. Mwandjolele naTweupinga va longoka dhiva otjiputu, mena lyokutya ovakwawo hembra nahi ve i oputu.

****

Ovilinga mbyaa pewa Mwandjolele vyomofazenda, kuye kavya li ovilinga, mena lyokutya okulitha nokukanda odhongombe ovyaa kula navyo. Otjindele tjawo Pedro tja li atji mu hole unene. Tweupinga oyaa li vala novilinga mbyaa kola kanunu, mena lyokutya ovilinga vyowolota we ya oku vi monena kOmpata.

Konjima yomwedhi umo, Mwandjolele naTweupinga va iwa ovilinga vyawo nawa. Ovikando ovingi nahi va ya

nomuhona wawo Pedro, oku ka landetha omahini , omalalandja nomakovi kOluvango ne kOmusambe. Ava i nyahoka Mwandjolele naTweupinga nawo va landa ko ovipuka vyawo mbimava hala, hava ungula modhokofa dhawo. Ovadhantu hembra va undapele opadhantu, odhokofa dhawo dha li adhe yula ovimbundu.

Mompata mwa li ovathukona ovengi wovamwiila nowovangambwe nahi mbave likwaakwa naMwandjolele naTweupinga. Poluvedhe ndoka kuMwandjolele naTweupinga okuya nomuthukona nguhe thi omudhimba, kuwo tja li okulitjaka.

Tweupinga nahi nguu hole okusilula, u ve heela okutya, odhothila nodhonyandi u lya odhaTjeelengela, odhaMpata ke na huma twaa, pamo hadhi mu etele otjipulukala.” Ovathukona wovamwiila nowovangambwe otjo va kala amave ve talele konkenda hinyehi, katee Mwandjolele naTweupinga va tjuna koyawo.

Pomautilo ombula yawo ontyatatu kOmpata, Mwandjolele wa heela omukwawo okutya, ombula hendji ombula yawo yathiinina okuundapa, oNatale mave kei lila koyawo kOtjeelengela.

Mwandjolele naTweupinga va lekela omuhona wawo ngalukulu. Va heela omuhona wawo okutya momwedhi omutyamulongo naumo mava ka ya koyawo. Omuhona wawo wa li omuhona omuwa. We ve heela okutya omatango ae thiki ngave mu thipalukithe uke. Háve mu

hene nokanunu. Omiedhi vya li amavi kanyauka, ve ke lihaka vala hive li momwedhi omutimulongo naumo. va heela omuhona wawo okutya otjivike himatji ya, wo tjau mava i koyawo.

Pedro we ve pa ovimbundu pekepeke, hava tumbile modhomala dhawo. Etango lyokuya hilye thiki, va thindikilwa notjikutuku tjomuhona wawo kOluvango. MOluvango va etwa potjindele epanga lyomuhona wawo, ngwaa li nokamba kOtjipelengo.

Va paeka motjikutuku tjojindele hehi katee mOtjipelengo. Mwandjolele naTweupinga va li ave hulukwa hive ya movilongo vyawo. Pokati va lala po vala omatango avala, etyatatu have thiki mOtjeelengela.

Ovanene hiva mono ovana hiva tjuna, va li ave hulukwa unene. Odhokofa hidha patululwa, dha li adhe yula ovimbundu, ouleke nodhosambunete. Ovanene va li ava etelwa odhosamakaka nomakapote. Odhondele hava havalekwa ouleke.

Mwandjolele wa li ae hole ovipako unene, odhongombe dhawo we dhi vadha adha kwata. Ongombe ye yohakela we i vadha ai na odhontana mbali, odhondema adhihe, hehi tje mu hulukitha unene.

Mwandjolele wa uta okulipula okutya etango ekelekele lye lyomukwanavitumba ma li ya monganda, ke na hime lipula, ma pewa vala ondjupa, ye ha utu okuhika omadhi e, ha moneka ngovathuko ovakwawo.

***

Hipa piti omwedhi umo, Ntungu wa ithana Mwandjolele, he mu heele, ha tyaa: “Komuhuka himaku tji Mulewokokawinga ma i kOtjipa, me hala a ka ete Mbelipepela, e ye monganda hemu, tjau mwa kulu.”

Mwandjolele wa li ae ama hala a pule ovanene ve andaa Mbelipepela opo e li, wa li vala ame ve ta ohoni oku ve pula. Mwandjolele hiaa tee okutya ina oko ma i, wa tyaa: “Onawa nani meme hima i ko, a twaelele ekapote lyatateivi nosamakaka yamemeivi.”

Mulewokokawinga kOtjipa wa lala ko vala omatango avali, etyatatu wa lauka. Mbelipepela wa li aa thindikilwa komulamwe omuthukona wongendjo. Mbelipepela naye wa li omuthukona wongendjo.

Mwandjolele hiaa mono Mbelipepela, wa li aa kumwa, mena lyokutya Mbelipepela we mu thiaa onkulu opo ma hiti, napano hima tala mo, pe na omupapa womuthukona womongo omupapi, ngwaa thilaela pyuu!
Ehuluko ndyaa li momutima waMwandjolele, ka li tjiwa okuyelekwa.

Ntungu naMulewokokawinga va li ovanene mbave na tja. Mbelipepela naMbekuningatji ovililapo mbiva lya moyaNtungu nkee va dhile ve tji mone. Odhohuhwa nahi dhi tjiwa nokutokelwa amadhi thotololwa odhothingo.

Mbelipepela naMbekuningatji moyaNtungu va lala mo
vala omatango avari, hava tjuna koyawo. Ovathukona
hamba ondjila yokutjuna kave i mwene oule, mena
lyokutya va li ava mbendekwa ovitopa ovipe
komudhantu womukwandumbu, mbihave ya mona ae
nokanunu.

Ondjila aihe ya li aya sili ovitatu vyouleke
novyumbulasa mbuva enda amava li ondjila aihe.

Mbelipepela naye wa li nehuluko enene momwenyo
hive li mono naMwandjolele, nandaku tiwa ke tji
yulikilile omulamwe.

****

Konima yomatango omathupi, Mulewokokawinga wa
tjuna uke kOtipa, a ka dhilule omukupwa wawo.
Otipityavali wa lawa elaka komulumentu we a heele
hamunkwawo Mbisiyamukaku nonganda ye aihe, ve ye
va lye oNatale pamo. We mu ilikina unene okutya hava
kala ahave dhile nokanunu.

Mulewokokawinga wa yakulwa nawa
moyaMbisiyamukaku. Wa lala mo vala omatango avari,
etyatatu ha pewa omukupwa, we hava i.
Kotjikolo wa ilikina nawa omuna okutya molukupu mu
kalwa vi.

Mulewokokawinga hiaa tjuna koyawo, monganda va
lala mo vala omatango atatu, etango etyane hava u tu
okuhanga, mena lyokutya kwa li vala akwe thiwa

omatango avalu kotjipito tjoNatale.

Mwandjolele nahi u pita omuhuka omunene netemba oku ka teka omeva, va li amava hala okutya otjipito himatji thiki, monganda mu na omeva ngaa hulu. Ombula ndjoka Ntungu wa li aa tokola okutya ma dhipaele omuna ondumentu yongombe, ngoka ngwaa ile kovilongo, ye ngwaa kupu.

Omapanga, ovalalanga novatjitwa avehe motjilongo, va kongelwe. Ovantu motjilongo hiva tee okutya koyaNtungu ku na oNatale, ovengi va uta okuyupika odhonkiki, mena lyokutya Ntungu ka i thanene ovantu ovitjampepo.

Mwandjolele naye wa li ama hala otjipito tjo moyawo tji nyetethe. Mwandjolele wa ya kepanga lye Tweupinga ha tyaa: “Tweupinga, kwa tiwa omongo mbuu lilila, ombwee ku ve lekele. Mbe ya oku ku konga, koyetu ku na oNatale, atjaa mbe ya okuundila ongelemafona yoye, tu ka hikithi motjipito.”

Tweupinga ha tyaa: “Hamunkwetu ovipuka vi li popilwa, ongelemafona me i etelele vala tu ye tu hikithe, ovanu ve ye va mone okutya nte hutwa ile ka twa ka dhanene, twa ka undapele.” Tjimo hootjohi, mba tee okutya mwa kongo nOvatjipa, ame hime hala vala u ndingile oku ndjendelapo nawa povathukona wokOtjipa, mena lyokutya ame naame me hala oku kupa omuthukona wokOtjipa.”

Mwandjolele hai mokuyola, hiaa nyimi ha tyaa: “

Tweupinga! mpoka ndje thelandje po vala, ame ndjimukwandumbu, Ovatjipa ve ndji i nawa, nkwai have ya ko, ndive ya, u li melao.”

Tweupinga hai mo, “Alikana ninga nyahoka, mba twaa ko onkuṅa koove.” Tjau have liyapuka.

***

Etango lyotjipito hilye thiki, monganda ka mwa li amamu yumbwa otjimuti. Mbisiyamukaku nombunga ye nawo ve dhile, Ovatjeelengela mohala okutya otjilongo atjihe tjapwile ko.

Ovadhantu wokOmpata, Mwandjolele naTweupinga va li ava dhala otjimpata ne otjiluvango wa lye. odhombulukweva dhananenwa pomiṭiu. Ongelemafona yawo ya li a yalundwa.

Mwandjolele nandaku tiwa wa ka lile komesa novindele, hiaa tekulwa kuihe naina pelao lyomoyawo, ke tji yethele nokanunu.

Otjipito hehi nandaku tiwa tja li novantu ovengi, Mwandjolele wa li amave ndjauka unene, omuntu auhe a mone okulya nokunwa. Omuntu auhe kape na ngwaa hupile ko nokanunu, auhe wa lya ye he kowa. Ovantu avehe va li ava kuminwa Mwandjolele hime ve ningi nawa.

Mwandjolele kaa li aa dhimbi otjilinga hiaa pelwe kuTweupinga tjoku mu endela po nawa kovathukona

wokOtjipa. Mwandjolele wa popya naMbekuningatji omulamwe waMbelipepela, ovipuka avihe havi ende nawa. Tweupinga wa li ae hulukwa unene naye hiaa mono omutjipa.

Otjipito hehi tja liwa omatango ane, vamo nahi etango alihe va yenduka vala. Elao enene kape na ngwaa pya ne ha tono omukwawo ombolo. Etango etyatano owingi auhe hau pukumuka mo. Ovengi va ya naMwandjolele movinyo vyawo, va li ave mu kuminwa unene, mena lyokutya, wa li ame ve pa atjihe himava hala.

Ovantu mboka nahi mbava yuhala amava yolo Ntungu nomukadhe hihave na tja ondele, omatango ngoka ngava kala motjipito amava kolwa nawa atjihe kuMwandjolele, va li amava hala okuhita mohi kohoni nokolukundo.

Mwandjolele wa ka tumbuka unene motjilongo tjawo. Mwandjolele naMbelipepela va ka tunga onganda yawo onene. Ongombe novilya nahi vi pulwa poyawo. Ovengi vamboka nahi mbava yola Ntungu nomukadhe, ondjala aye ya va ka kopa koyMwandjolele.

Tweupinga naye wa ka tunga onganda ye, hava laanganda naMwandjolele. Wa ka kupa Mbekuningatji omulamwe waMbelipepela. Mbelipepela nomulamwe nahi ve li hole unene, wova li odhongundja avehe.

Ntungu noMulewokokawinga va ka tumbuka unene mOtjeelengela mena lyondele yawo Mwandjolele nahi nguu yakula omuntu auhe, ongendi nomuthona.

Ntungu naMulewokokawinga va ka itavela muKalunga
hava tjatjwa. Va kala ave hole odhondaka
dhomOmbimbeli ndhii tyaa: “ Omuntu auhe nguma
yumaneke omukwawo, we li undapele okukoywa.
Nguma tya tjintu ove, we li undapele oluyuma.
Nanguma tya tjilai ove, we li undapele omulilo woheli.”

Odhondaka hendhi dha kala amadhi ve viyula, opo hava
tjunine odhondjedhi dhawo ouvi.

Mulewokokawinga nahi u pandula Kalunga ke
omutenya nouṭiku, ngwee mu ningila ouwa. Wa li
nealikano lye lyompandu, ndii tya hinyehi:

Ohamba we yulitha omutima wandje ehuluko.
Ndzi yuvite elao kuhi wa ndingila.

Odhondjedhi dhandje dhi nṭa ohoni,
Mena lyonkenda yoye onene.

Ohamba wi i ovipuka avihe.
Kaku na tja omuvyuuki ngaove.

Ovatombwa u ve twaa pontomba.
Ovalinenepeki hove nunupike.

Ohamba ndjiku pandula,
Hiwa mpa elao netumbalo.

ETHITULULO LYOVITYA

- himbula** - Omuntu okuninga otjipuka, hiee hole okuninganinga ae.
- lumba** - Okuwedha po. Mwandjolele pomauta e wa lumba po omukove.
- lunda** - Okutwaa otjipuka poluvedhe tji ute okuundapa. Lunda ongoma tu dhane.
- okasitiku** - Okuundapethwa unene ahape na okankenda.
- okatholito** - Oluvedhe ndwaa pengama/ holama.
- okuhavava** - Okudhana otjomo kwiilile kehuluko.
- oluthela** - Okuyumba onkunya ne ompani, hai thikile po ohulu.
- omilila** - Ondjila ndji wa ende.
- omungeni** - Omuntu nguha mu li i.
- tuvama** - Okukuta unene, omadhimo haa

monekele pontyo.

unduka - okutwaelelwa kovantu mena -
lyotjipuka tjokukunditha hiwa
ningi

wothola - okuwota omeva pompuka
mpape na omeva omengi.

wombola - Kwa toko